

ONDERBOUWING BIJ DE MOTIE KERNENBELEID

12 MEI 2020

Ontwikkelen en afsluiten van kernendeals

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Hoofdstuk 1 Leefbaarheid en sociale samenhang	2
Inleiding	
Leefbaarheid en sociale samenhang	
Doorontwikkeling kerngericht werken	
Dorpendeals	
Criteria	
Hoofdstuk 2 Benodigd budget	4
Totstandkoming plannen	
Quick wins	
Uitvoering van grotere projecten	
Voortschrijdend inzicht	
Benodigde middelen	

Hoofdstuk 1 – Leefbaarheid en sociale samenhang

Inleiding

In het plan van aanpak kerngericht werken (september 2019) heeft het college besloten om in twee jaar tijd (2020 en 2021) een kernagenda voor elk van de 26 kernen op te stellen. Een kernagenda is de vervolgstap van het Bidbook en geeft de plannen vanuit de inwoners én vanuit de gemeente weer. Voor de uitvoering van de agendapunten wordt een uitvoeringagenda opgesteld en worden dorpendeals ontwikkeld en afgesloten met alle kernen.

De plannen vanuit de gemeente zijn onderdeel van een jaarbegroting. De plannen vanuit de inwoners veelal niet. Bij sommige plannen is eigen werkzaamheid van inwoners van toepassing en/of zijn er middelen voorhanden bij de lokale verenigingen. In het raadsvoorstel gaat het om die plannen, waarvoor geen andere middelen voorhanden zijn.

Leefbaarheid en sociale samenhang

We streven naar kernen waar het goed wonen, leven en werken is. Waar sprake is van een gezonde sociale basis en van een vitale gemeenschap. Leefbaarheid is daarbij de mate waarin de leefomgeving (sociaal én fysiek) aansluit op de voorwaarden en behoeften die er door de inwoners aan worden gesteld. Sociale samenhang is de betrokkenheid van inwoners in de kern en het daarbij behorende buitengebied, onderling, bij de (lokale) verenigingen en bij de samenleving als geheel. Daarbij streven we er naar dat onze inwoners kunnen meedoen en meekomen in de maatschappij. Al deze begrippen hebben invloed op elkaar. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat als de fysieke woonomgeving schoon, heel en veilig is, dit een goede basis vormt voor een sociale kwaliteit, waarbij inwoners zorg voor elkaar en elkaars welzijn dragen. Wanneer inwoners meer betrokken zijn bij elkaar en verbanden met elkaar leggen, zal de mate waarin zij participeren groter worden¹. Atlas voor Gemeenten toont aan dat minder overlast en minder onveiligheid leidt tot meer woongenot. Het verbeterde woongenot leidt in principe tot een hogere vastgoedwaarde enerzijds en minder maatschappelijke kosten anderzijds. Tenslotte is er – zo blijkt uit onderzoek – sprake van een ‘inverdieneffect’, als geïnvesteerd wordt in participatie van inwoners². De beheerkosten nemen af door zwerfvuilgroepen en door zelfbeheer van delen van de openbare ruimte. Sinds begin 2019 investeren we via het Leefbaarheidsbudget in het stimuleren van (relatief gezien kleine) initiatieven en projecten van inwoners. Samenwerking met de provincie en met landelijke fondsen kan de effecten verder versterken (zie hierna onder het kopje ‘dorpendeals’).

¹ Over het participatiebeleid van onze gemeente ontvangt u eind dit jaar – in het kader van de Omgevingswet – een voorstel.

² Binnen het sociaal domein wordt in de komende periode (ook) ingezet op het stimuleren van de eigen kracht van inwoners. Door beleidsmatig en in de praktijk samen op te trekken ontstaat een versterkend effect.

Doorontwikkeling kerngericht werken

In het Bidbook is vastgesteld dat al onze kernen uniek zijn en sterk van elkaar verschillen. Dat wordt ook duidelijk in de kernagenda's. Meer en meer ontstaat de behoefte aan maatwerk. Door slimme combinaties kunnen kosten worden beperkt en kan de kwaliteit verbeteren. De eerste ervaringen laten dat ook zien. Hierbij is het van belang om de informele kant (vrijwilligers) en de formele kant (gemeente, maatschappelijke organisaties) beter met elkaar verbonden worden. Uit onderzoek blijkt dat dit het beste werkt als het op lokaal niveau wordt vormgegeven. Het werken vanuit slimme combinaties vraagt om integraal denken en doen, waarbij sociaal én fysiek ingrijpen sterk samenhangen. De komende periode wordt binnen de gemeente meer en meer ingezet op dit integraal denken en doen. Voor kerngericht werken betekent dit dat er ook meer structureel naar de ontwikkeling van de kernen gekeken zal worden. Bij de ontwikkeling van de kernagenda's is een van de hoofdvragen waar de inwoners in de komende jaren met hun kern naar toe willen. Als we hier meer en meer de focus op kunnen leggen, ontwikkelt het patroon zich van 'klacht' naar 'kracht'. Dit effect kan zowel in het fysieke domein als in het sociale domein optreden als inwoners actiever deelnemen aan de samenleving.

Dorpendeals

De kernagenda's en de daaruit geformuleerde uitvoeringsagenda kunnen worden beschouwd als een dorpendeal. De term 'dorpendeal' komt voort uit het provinciale leefbaarheidsbeleid. De provincie vindt – net als de gemeente West Betuwe – leefbaarheid, sociale cohesie en voorzieningenniveau in kernen van belang. Samen met de kernen wil zij nieuwe samenwerkingsafspraken maken om een effectieve bijdrage te leveren aan de leefbaarheid en toekomstbestendigheid. Via een deal wordt bijgedragen aan uitwisseling van kennis en ervaring en zijn financiële middelen beschikbaar. Een deal kenmerkt zich niet alleen door een integrale aanpak van opgaven en kansen, maar ook in een brede aanpak en coalitie met belanghebbenden in een kern. De overheid (gemeente/provincie) opereert hierbij als partner. Een deal bevat in de ogen van de provincie nieuwe activiteiten en projecten als antwoord op vraagstukken en uitdagingen van nu en de toekomst. Een deal is een middel om geldstromen vanuit de kern, vanuit de gemeente en vanuit de provincie in beeld te brengen en te verbinden. Op deze manier wordt één euro vergroot tot drie euro. Naar verwachting komt de provincie medio 2020 met een uitwerking van de kaders voor een dorpen-deal. Mede aan de hand daarvan kunnen concrete voorstellen richting provincie worden gedaan. Door een deal te sluiten rond één centraal thema kunnen inwoners in de hele gemeente hiervan profiteren.

Criteria

Aan de raad wordt hierbij om extra budget gevraagd. De uitvoering van de plannen gebeurt onder verantwoordelijkheid van het college. Daarbij worden de volgende criteria in acht genomen:

Met het budget stimuleren we (grotere) initiatieven en projecten die de kwaliteit van wonen en leven in onze gemeente versterken. We denken daarbij met name aan:

- Bevorderen van de kwaliteit van de openbare ruimte;
- Stimuleren van zelfwerkzaamheid van inwoners;
- Versterken van de eigen kracht van (groepen) inwoners en hun sociale netwerk;
- Versterken van sociale samenhang tussen inwoners en/of organisaties;
- Versterken van de ontmoetingsfunctie in de kern.

Hoofdstuk 2 – Benodigd budget

Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage vanuit de gemeente voor de uitvoering van de plannen geldt dat ze moeten bijdragen aan het versterken van de leefbaarheid en de sociale samenhang in de kern. Plannen die passen binnen de criteria van het Leefbaarheidsbudget worden primair en bij voorrang vanuit dát budget ondersteund. Veel van de wensen van onze inwoners hebben echter betrekking op de openbare ruimte. Denk aan het plaatsen van een bankje, het aanbrengen van meer groen, het plaatsen van een extra lantaarnpaal, maar ook aan het opknappen van de recreatieplek bij een zwemplas, het aanleggen van een vissteiger of strandje bij een rivier en het veiliger maken van een fietsroute. Hiervoor zijn in de beheerplannen geen middelen opgenomen, terwijl hier ook nog een bezuinigingsopdracht ligt. Er is dus extra budget nodig voor de uitvoering van de punten uit de kernagenda's. Nu de eerste kernagenda's (nagenoeg) gereed zijn, is het zaak om hieraan invulling te geven. Dan kan hiermee een doortimmerd uitvoeringsplan worden opgesteld en uitgevoerd.

Het benodigde budget voor het opstellen en uitvoeren van een uitvoeringsplan bestaat uit drie onderdelen:

1. Totstandkoming plannen
2. Uitvoering van quick wins (laaghangend fruit)
3. Uitvoering van grotere projecten

1. Totstandkoming plannen

a. Opstellen en uitwerken

Het proces voor het opstellen en uitwerken van een kernagenda kost – op basis van de eerste ervaringen – 1.500 euro. Dit bedrag is bestemd voor zaalhuur, koffie/thee en communicatie (drukwerk). Soms is het voor specifieke onderwerpen nodig om de expertise van externe partijen in te schakelen, zoals een vereniging van Dorpshuizen en Kleine Kernen. Een kernagenda is een dynamisch document en dient samen met de inwoners periodiek gemonitord te worden. Ook hiervoor wordt dit bedrag ingezet. De tijdsinvestering van onze medewerkers vormt onderdeel van hun takenpakket en blijven hier vanzelfsprekend buiten beschouwing.

b. Ontsluiten van informatie

Vormgeven van een (digitaal) instrument voor het ontsluiten voor medewerkers en inwoners van data op kernniveau: demografische ontwikkeling, lopende projecten, agenda, karakteristiek kern, aanwezige voorzieningen, sleutelpersonen etc. Deze data worden voortschrijdend verzameld in kerncanvassen, die mede gebaseerd zijn op de kernenfoto's en het Bidbook. Er wordt een koppeling gemaakt tussen de data vanuit de verschillende domeinen en met het project. Door de beschikbare data te digitaliseren worden ze ontsluiten voor alle medewerkers en (deels) ook voor onze inwoners.

2. Uitvoering van quick wins

Het aanpakken van laaghangend fruit (quick wins) is noodzakelijk om draagvlak en vertrouwen te vergoten tussen inwoners en de gemeente. Met het opstellen van het Bidbook en het vormgeven van de agenda's zijn grote verwachtingen gewekt in de samenleving, die we met de huidige (beheer)-budgetten niet waar kunnen maken. In elke kern ontstaat een lijstje met quick wins³, die we in de jaren 2020 tot en met 2022 willen uitvoeren. Het gaat om zaken die niet gedekt kunnen worden via het leefbaarheidsbudget en niet zijn opgenomen in de huidige begroting en in de actuele beheerplannen.

3. Uitvoering van grotere projecten

a. Grotere projecten

Grotere projecten zijn het verbouwen van een dorps huis (als ontmoetingsplek voor inwoners uit de kern), het omvormen van een groenstrook, het aanleggen van een hondenloslooplek, het inrichten van strandjes of vissteigers langs onze rivieren, extra verkeersveiligheidsmaatregelen vanuit de kern zelf (zoals extra verlichting, snelheidsmeters, etc), het opwaarderen van de verblijfsmogelijkheden bij recreatieplekken, etc. Ook bij deze projecten sluiten we aan bij de sociale dynamiek en de leefbaarheid in de kernen; het gaat om uitdrukkelijke wensen vanuit inwoners die zelf ook een actieve bijdrage leveren. Het gaat ook hier om zaken die niet gedekt kunnen worden via het leefbaarheidsbudget en niet zijn opgenomen in de huidige begroting en in de actuele beheerplannen.

b. Burgerinitiatieven

Maar hieronder vallen ook de bijdragen aan burgerinitiatieven, die te groot zijn voor het leefbaarheidsbudget. De verwachting is dat dergelijke initiatieven gaan toenemen nu er meer en meer energie en samenwerking ontstaat tussen organisaties en tussen inwoners in de kernen. Ook in de landelijke voorlichting over de Omgevingswet wordt nadrukkelijk gewezen op de mogelijkheid om als inwoner(s) zelf initiatieven te nemen. Dit sluit ook aan op het wettelijk recht van Right to challenge.

c. Dorpendeals

De bij de provincie in te dienen dorpendeals sluiten aan op de kernagenda's en de uitvoeringsagenda en dus op de wensen vanuit de inwoners. Dat betekent dat de onder 3a en 3b genoemde zaken hierbij worden betrokken en dat het door de gemeente West Betuwe bij te dragen bedrag (samen met de inzet vanuit de kernen) kan dienen als (door de provincie gevraagde) co-financiering.

³ Deels komen deze lijstjes voort uit de inventarisaties die tijdens het Bidbookproces tot stand zijn gekomen.

Voortschrijdend inzicht

Bovenstaande zaken kunnen we met de kennis van nu benoemen en ramen. Er is echter ook sprake van voortschrijdend inzicht. In 2019 was het plaatsen van AED's om te komen tot een meer dekkend netwerk in onze kernen een actueel thema. In 2020 zien we in meerdere kernen verzoeken voor het aanleggen van hondenloslooplekken. In de komende jaren zullen nieuwe thema's opkomen, die we in het kader van de leefbaarheid in onze kernen van groot belang vinden en die we graag willen ondersteunen. Dit betekent mogelijk dat we op een later moment opnieuw bij de raad aankloppen.

Benodigde middelen

Mede vanwege de coronacrisis is het lastig vast te stellen of onze jaarplanningen gehaald gaan worden. In elk geval blijft de ambitie, om (ruim) voor de verkiezingen van 2022 in alle kernen een kernagenda te hebben afgesproken, staan. Vanuit de eerste kernagenda's is al wel duidelijk dat de genoemde budgetten onder 2 en 3 nodig zijn om de gewenste activiteiten uit te voeren. Het zwaartepunt hierbij komt te liggen op de jaren 2021 en 2022.

		2020	2021	2022	
1a	Totstandkoming plannen	€ 15.000,00	€ 20.000,00	€ 10.000,00	
1b	Digitaal instrument data	€ 25.000,00	€ 25.000,00	€ 15.000,00	
2	Uitvoeren van quick wins	€ 50.000,00	€ 150.000,00	€ 150.000,00	
3	Uitvoeren van grotere projecten	€ 200.000,00	€ 450.000,00	€ 400.000,00	
	Totaal	€ 280.000,00	€ 645.000,00	€ 575.000,00	€1.500.000,00